

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA OKUL SPORLARINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ* PERCEIVED SOCIAL SUPPORT LEVELS OF STUDENTS PARTICIPATING IN SCHOOL SPORTS IN SECONDARY EDUCATION

Emre AKSOY**
Gülşen ÖZCAN***
Hakkı ÇOKNAZ****

Öz

Bu çalışmayla orta öğretim kurumlarında okul sporlarına katılan öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Düzce Merkez İlçe'deki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, okul sporlarına katılmış 423 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmış ve Düzce Merkez İlçe'de bulunan 9 ortaöğretim kurumundaki öğrencilere uygulanmıştır. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği' (ASDÖ-R) Yıldırım (2004,241-250) tarafından; ergenlerin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Verilerin analizinde homojenlik durumuna bakmak için Levene Testi ve dağılımın normalliğini denetlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Yapılan normallik testinde bütün analizler için verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Dağılım normal olduğundan dolayı iki ilişkisiz örneklemin karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi, ikiden fazla ilişkisiz örneklemin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin birden fazla olduğu durumlarda değişkenler arasında varyans-kovaryans matrisleri homojenliği gösterdiği için MANOVA testi uygulanmıştır. Araştırmada sonuç olarak okul dışında lisanslı spor yapma durumu ve okul sporlarında takım veya bireysel sporlara katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmamıştır ($p>0.05$). Bunun yanında cinsiyete göre arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanı arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.05$). Ortaya çıkan istatistiksel fark erkekler göre kadınların daha yüksek arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanına sahip olduğu yönündedir. Ayrıca, kardeş sayısına göre aileden algılanan sosyal destek karşılaştırılmasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Okul Sporları, Sosyal Destek, Algılanan Sosyal Destek.

Abstract

The aim of this study is to examine the perceived social support levels of students who participate in school sports in secondary education institutions. The sample of the study consists of 423 students who participate in school sports in secondary education institutions of Düzce Merkez District. The Perceived Social Support Scale used in the collection of data was used and applied to students in 9 secondary education institutions of Düzce Merkez District. Perceived Social Support Scale (ASDÖ-R) was developed by Yıldırım (2004,241-250) to measure the social support perceived by adolescents, family, friends and teachers. In the analysis of the data, the Levene Test was used to check the homogeneity and the Kolmogorov-Smirnov test was used to check the normality of the distribution. In the normality test conducted, it was seen that the data were normally distributed for all analyzes. Since the distribution is normal, independent t test was used in the comparison of two unrelated samples, and one way ANOVA was used in comparing two unrelated samples. MANOVA test is applied if the variance-covariance matrices show homogeneity among the variables when the dependent variable is more than one. As a result, there was no statistically significant difference between licensed sports outside school and participation in team or individual sports in school sports ($p>0.05$). Moreover a significant difference was found in favor of social support points perceived from friends by sex ($p<0.05$). The statistical difference that emerges is that women have a perceived social support score from higher friends. In addition, a significant difference was found in the comparison of social support perceived from the family by the number of siblings ($p<0.05$).

Keywords: Secondary School, School Sports, Social Support, Perceived Social Support.

1. GİRİŞ

Beden eğitimi dersinin yanında okul sporlarını da kapsayan ders dışı sportif etkinlikler, öğrencilerin aktif yaşam alışkanlığı kazanmalarında önemli bir motivasyon aracıdır. Standart müfredatın dışında organize ya da organize olmayan, isteğe bağlı sportif oyunlara; ders dışı sportif etkinlikler adını verilmektedir. Bu tür aktiviteler öğrencilerin fiziksel gelişimlerine katkı sağlamalarının yanında onların anti sosyal davranışlar geliştirmelerini engellemekte (Morris, 2003,1-6), duygusal açıdan iyi olmalarını sağlamakta (Steptoe ve Butler, 1996,1789-1792) ve yaşam boyu öğrenme ve spor yapma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Tammelin, 2003,22-28). Bireyler yine bu dönemlerde ilk müsabaka

*Bu çalışma Emre AKSOY'un "Ortaöğretim Kurumlarında Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Doktora öğrencisi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, emreaksoy1985@gmail.com

***Dr. Öğr. Üyesi., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, gulsenozcan@ibu.edu.tr

****Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hakkicoknaz@düzce.edu.tr

deneyimini tadarlar ve bu deneyim onlara farklı yerler keşfetme, spor dallarına göre yeni tesislerle karşılaşma, kendi kültürlerine göre farklı bireylerle tanışma imkanı sağlamaktadır. Bu imkanlar doğrultusunda vizyonları ve kişilik gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir. Dolayısıyla sporun sosyal boyutu karşımıza çıkmaktadır. Spor; bu süreçte bireyin fiziksel anlamda gelişimine katkı sağlarken, kişilik gelişimine de olumlu katkı yapacaktır (Aydemir, 2014,2). Ayrıca okul sporlarına katılan öğrenciler katılmayanlara göre akademik başarıya, okula devam etme alışkanlığı geliştirmeye, okulu bırakmama ve disiplini problemleri yasamamaya daha meyilli oldukları görülmektedir (NFHS, 2018).

İnsan yaşamı gereği birçok zorluklarla mücadele etmesi gerekir. Bu zorlukları her zaman kendi başına aşamayabilir. Bu gibi durumlarda çevresinde güvенеbileceği ve kendisine yakın hissettiği kaynaklardan, maddi veya manevi yardım ister. Bu yardım, genellikle aile, arkadaş, akraba veya bağlı bulunduğu bir topluluktan beklenir. Bu yardım davranışı insanlar için çok anlamlı olan sosyal destek kavramını ortaya çıkarmaktadır. Sosyal destek, en temel şekilde tanımlanacak olursa, bireye diğer insanlar tarafından sağlanan kaynaklardır (Cohen ve Syme, 1985,3-22). Sosyal destek konusundaki kapsamlı görüşler, sosyal desteğin yaşam boyu gerekli olduğunu, olumlu yöndeki iletişim ile kişiler arası ilişkilerde ait olma duygusunu oluşturduğu ve böylelikle bireyin benlik saygısının etkilendiğini ileri sürmüşlerdir. (Ünüvar, 2003,16-22). Bu yüzden aile ve arkadaşlardan alınacak olan sosyal desteğin çevreye adapte olma ile beraber fiziksel ve ruhsal sağlığı olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca hayatta karşılaşılabilecek zorluklarla başa çıkma konusunda kolaylık sağlayabileceği yine beklenen bir sonuç olarak görülmektedir.

Beden eğitimi derslerine devam eden bireyler bedenleri ile kendilerini anlattıkları gibi, sözlü olarak iletişim kurma ihtiyacını da karşılamaktadır. İşte bu aşamada bireyler arasındaki iletişimin önemli bir parçası olduğu teorik ve uygulamalı çalışmalarla kanıtlanan duygusal zekâ kavramı farklı bir önem kazanmaktadır. Mayer ve Salovey'e göre (1997,4-5), duygusal zekâ, doğru bir şekilde kavrama, duygulara değer biçme ve duyguları ifade etme yeteneği, düşünceleri rahatlatığında hislere erişme ve onları oluşturma yeteneği, duyguyu ve duygusal bilgiyi anlama yeteneği, zekâ ve duygu gelişimini teşvik etmek için duyguları düzenleme yeteneğini içermektedir. Beden eğitimi faaliyetleri tekrar yoluyla hareketlerin öğrenilmesini içerdiğinden öğrenme süreci zorlu bir süreç olabilmektedir. Birey bu aşamada çevresinden aldığı sosyal destek ile zor durumların üstesinden gelebilir (Yıldız, 2015,1-2). Yukarıda da bahsedildiği gibi yapılan araştırmalar, sosyalleşme ve spor arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu bizlere göstermektedir (Ünüvar, 2003, 16-22; Kahriman, 2002, 13-24; Mayer ve Salovey, 1997, 4-5). Bu ilişkinin güçlü kılınmasında aile, arkadaşlar ve öğretmenlerin birey üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bireyin ergenlik süresince en çok vakit geçirdiği sosyal ortamı olan bu kişilere doğal olarak sorumluluk düşmektedir. Yani sosyal desteğin spor ile olan etkileşimi, sporun mevcut sosyal desteği algılama ve anlamlandırma üzerine olan etkisi birçok kez ortaya koyulmuştur.

Her insan yaşantılarını farklı şekillerde anlamlandırmaktadır. Bu anlamlandırma durumu kişinin geçmişten gelen yaşayış biçimi, hayata bakış açısı gibi özelliklere göre değişmektedir. Örneğin; belli bir söz bir kişi tarafından yüreklendirici ve onurlandırıcı biçimde algılanırken başkası tarafından kıskırtıcı veya tedirgin edici olarak algılanabilmektedir (Aydın, 1997, 181-188). Destek algısı genellikle destek değerlendirmesi ile eş anlamlı olarak değerlendirilir (Barrera, 1986, 413-446; Cohen ve Wills, 1985, 310-357). Sonuç olarak algılanan destek bir kavram olarak literatüre eklenmiştir (Sarason, Pierce ve Samson, 1990, 97-128). Buradan yola çıkarak, sosyal destekle algılanan sosyal destek arasında bir ayrıma gidilmesi doğal bir durumdur. Sosyal destek işlevlerinin yeterli olup olmadığı konusunda kişinin kendi yargısı "algılanan sosyal destek" olarak tanımlanmıştır (Procidano ve Heller, 1983, 1-24). Algılanan sosyal desteğin, kişisel yaşantılar sonucu oluşan bilişsel bir tatmin olduğu öne sürülmektedir. Sorias'a göre, Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin algılanış biçimi, sosyal ağın kişi üzerinde bıraktığı etkiyle yakından bağlantılıdır. Sosyal ağ, kişi ve çevresindeki diğer insanlar arasındaki bağları ve bu insanların birbirleriyle olan ilişkilerini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi algılanan sosyal destek olarak tanımlanır (Sorias ve Emine, 1988, 353-357). Çünkü sosyal ağların her zaman destekleyici olmadığı kabul edilmektedir. Bireylerin destek verme girişimleri bazen boşa çıkabilir, yani; iyi niyetli çabalar yardımcı olma konusunda başarısızlığa uğrayabilir ya da stres altındaki kişi için olayları daha kötü hale getirebilir (Demirtaş, 2007,66). Algılanan sosyal destek ve spor arasındaki ilişkiye bakıldığında; lisanslı spor yapanların algılanan sosyal destekleri üzerine mevcut araştırmalarda, araştırmacılar lisanslı spor yapanlar lehine bulgular elde etmişlerdir (Steese, 2006, 55-74; Ersun, 2012,86-92; Önalgil, 2012, 45-46; Cheng, 2014, 35-41; Sever, 2015, 73-74 vb.).

Yapılan bu araştırmayla ortaöğretim kurumlarında okul sporlarına katılan öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri incelenerek sporun özellikle duyuşsal gelişim alanına katkısı görülmeye çalışılmıştır. Böylece günümüzde bilişsel gelişimin karşısında ihmale uğradığı düşünülen duyuşsal ve psikomotor

gelişim alanlarının öğrencinin bütün halinde gelişimindeki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca beden eğitimi alanında sosyal destek ve spor ilişkisini inceleyen çalışmaların yetersizliği bu çalışmanın alana bir katkısı olarak görülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Düzce Merkez İlçe'deki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul sporlarına katılan 2684 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemi ise Düzce Merkez İlçe'deki dokuz adet ayrı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, okul sporlarına katılmış 423 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin %47.5'ini (n=201) kadın, %52.5'ini (n=222) ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R) ergenlerin, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 2004 yılında ASDÖ'nün revizyonu yine Yıldırım tarafından yapılmıştır. ASDÖ-R'nin Aile Desteği (20 madde), Arkadaş Desteği (13 madde) ve Öğretmen desteği (17 madde) olmak üzere üç alt boyutu ve toplam 50 maddesi bulunmaktadır. Ölçek üçlü likert tipinde geliştirilmiştir. Cevaplayıcılar her bir madde için "Bana Uygun (3)", "Kısmen Uygun (2)" ve "Bana Uygun Değil (1)" seçeneklerinden kendileri için en uygun olanı işaretlemektedirler. Her alt boyutta birer tane tersine çevrilmiş madde (17, 29, 44) bulunmaktadır. Tersine çevrilmiş maddelerin puanlaması da tam tersi şekilde yapılmaktadır (Yıldırım, 2004,241-250). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 50 en yüksek puan 150'dir. Yüksek puan, bireyin daha fazla sosyal destek aldığı anlamına gelmektedir.

Ölçeğin geçerlik çalışmasında; verilerin faktör analizi için uygun çıkması üzerine, yapı geçerliği ve faktör yapısı faktör geçerliliği ile incelenmiş, faktörleştirme tekniği olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ASDÖ-R'nin Aile Alt Ölçeği (AİD) üç faktörlü (sosyal ilgi ve duygusal destek; bilgi verme ve tavsiye desteği; güven ve takdir desteği) olarak bulunmuştur. Arkadaş Desteği Alt Ölçeği'nin (ARD) tek faktörlü (güven ve takdir desteği), Öğretmen Destek Alt Ölçeği'nin (ÖGD) ise iki faktörlü (duygusal destek; bilgi verme ve takdir desteği) olduğu tespit edilmiştir. ASDÖ-R'nin ve alt ölçeklerin geçerliği faktör analizi ve benzer ölçekler geçerliği yolu ile incelenmiştir. Faktör analizi ile AİD, ARD ve ÖGD alt ölçeklerinin yapı geçerliği incelenmiş, her alt ölçeğin faktör yapısı belirlenmiştir.

ASDÖ-R'nin ve alt ölçeklerin güvenilirliği iki yolla sınanmıştır. İlk olarak Croanbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış; ikinci olarak da 4 hafta ara ile test tekrar test güvenilirliği (rxx) incelenmiştir. ASDÖ-R'nin tümü için Alpha= .91, rxx=.93 çıkmıştır. AİD için Alpha= .94, rxx= .89, ARD için Alpha= .91, rxx= .85, ÖGD için Alpha= .93, rxx= .86 bulunmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayıları ASDÖ-R'nin ve alt boyutlarının güvenle kullanılabileceğini göstermektedir (Yıldırım, 2004:241-250).

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılı, bahar döneminde Düzce Merkez İlçe'de bulunan dokuz adet ortaöğretim kurumundaki okul sporlarına katılan öğrencilerden toplanmıştır.

Araştırma verileri bilgisayar ortamında çözümlenmiştir. Verilerin analizinde homojenlik durumuna bakmak için Levene Testi ve dağılım normallliğini denetlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Yapılan normallik testinde bütün analizler için verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Dağılım normal olduğundan dolayı iki ilişkisiz örneklemin karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi, ikiden fazla ilişkisiz örneklemin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada bağımlı değişken sayısı birden fazla olduğu için MANOVA testi uygulanmıştır. MANOVA testi bağımlı değişkenin birden fazla olduğu durumlarda değişkenler arasında varyans-kovaryans matrisleri homojenliği gösteriyor ise yapılabilir (Büyüköztürk, 2016, 21-23). Anlamlılık düzeyi (p<0.05) olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Algılanan sosyal destek puanları ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılması ve standart sapma değerleri

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	Kadın	201	126.08	16.89	421	1.63	.104
	Erkek	222	123.46	16.19			
Aileden Algılanan	Kadın	201	51.86	7.96	421	.308	.758
	Erkek	222	52.10	7.93			
Arkadaşlardan Algılanan	Kadın	201	35.16	5.90	421	3.70	.000*
	Erkek	222	33.18	5.14			
Öğretmenlerden Algılanan	Kadın	201	39.06	8.94	421	1.02	.309
	Erkek	222	38.18	8.72			

Yapılan analizlere bakıldığında cinsiyete göre ASDÖ toplam puanı ile aileden ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Cinsiyete göre arkadaşlardan algılanan

sosyal destek puanı arasında lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($t(421)=3.70$, $p<0.05^*$). Ortaya çıkan istatistiksel fark erkeklere ($\bar{X}=33.18$) göre kadınların ($\bar{X}=35.16$) daha yüksek arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanına sahip olduğu yönündedir.

Tablo 2: Kardeş sayısına göre algılanan sosyal destek puanlarının ortalamaları ve standart sapma değerleri

Kardeş Sayısı	n	Aileden Algılanan		Arkadaşlardan Algılanan		Öğretmenlerden Algılanan		Toplam Algılanan sosyal Destek	
		\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss
Tek Çocuk	20	54.25	4.19	32.80	6.16	38.80	11.41	125.85	17.26
Bir Kardeşi Olan	134	52.28	8.27	34.04	5.27	38.87	9.04	125.19	16.51
İki Kardeşi Olan	152	51.74	7.86	34.38	5.89	38.79	7.91	124.91	16.68
Üç Kardeşi Olan	74	53.31	6.51	33.93	5.21	38.01	9.08	125.26	15.08
Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	43	48.60	9.76	34.35	6.04	38.02	9.78	120.98	18.55

Analiz sonuçlarından alınan istatistiksel bilgilere dayanarak, aileden algılanan en yüksek puan ortalamasının tek çocuk olanlarda ($\bar{X}=54.25$), en düşük puan ortalamasının ise dört ve üzeri kardeşi olanlarda ($\bar{X}=48.60$) olduğu görülmüştür. Bunun yanında arkadaşlardan algılananda en yüksek iki kardeşi olan ($\bar{X}=34.38$), en düşük tek çocuk olanlarda ($\bar{X}=32.80$); öğretmenlerden algılanan sosyal destekte en yüksek bir kardeşi olan ($\bar{X}=38.87$) iken en düşük üç kardeşi olan ($\bar{X}=38.01$); ASDÖ toplam puanında ise en düşük dört ve üzeri kardeşi olan ($\bar{X}=120.98$) iken en yüksek tek çocuk olanlarda ($\bar{X}=125.85$) bulunmuştur.

Tablo 3: Kardeş sayısına göre algılanan sosyal destek puanları ortalamalarının karşılaştırılması ve standart sapma değerleri

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	Gruplar Arası	684.189	4	171.047	.622	.647
	Grup İçi	115001.872	418	275.124		
	Toplam	115686.061	422			
Aileden Algılanan	Gruplar Arası	744.257	4	186.064	3.011	.018*
	Grup İçi	25833.657	418	661.803		
	Toplam	26577.915	422			
Arkadaşlardan Algılanan	Gruplar Arası	50.860	4	12.715	.404	.806
	Grup İçi	13161.229	418	31.486		
	Toplam	13212.090	422			
Öğretmenlerden Algılanan	Gruplar Arası	53.715	4	13.868	.177	.950
	Grup İçi	13632.239	418	78.507		
	Toplam	13685.954	422			

Araştırmacının yapmış olduğu analiz sonucunda kardeş sayısına göre ASDÖ toplam puan ortalamaları, arkadaşlardan algılanan ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, kardeş sayısına göre aileden algılanan sosyal destek karşılaştırılmasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($F_{(4-418)}=3.01$, $p>0.05^*$).

Tablo 4: Aileden algılanan sosyal destek alt boyut puanları ortalamalarının hangi gruplar arasında farklılaştığının incelenmesi

Kardeş Sayısı (i)	Kardeş Sayısı (j)	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Tek Çocuk	Bir Kardeşi Olan	1.97388	1.88451	.895
	İki Kardeşi Olan	2.50658	1.86996	.773
	Üç Kardeşi Olan	0.93919	1.98124	.994
	Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	5.64535	2.12778	.136
Bir Kardeşi Olan	Tek Çocuk	-1.97388	1.88451	.895
	İki Kardeşi Olan	.53270	.93157	.988
	Üç Kardeşi Olan	-1.03469	1.13859	.935
	Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	3.67147	1.37786	.133
İki Kardeşi Olan	Tek Çocuk	-2.50658	1.86996	.773
	Bir Kardeşi Olan	-.53270	.93157	.988
	Üç Kardeşi Olan	-1.56739	1.11435	.740
	Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	3.13877	1.35789	.256
Üç Kardeşi Olan	Tek Çocuk	-.93919	1.98124	.994
	Bir Kardeşi Olan	1.03469	1.13859	.935
	İki Kardeşi Olan	1.56739	1.11435	.740
	Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	4.70616	1.50747	.047*

	Tek Çocuk	-5.64535	2.12778	.136
Dört ve Üzeri Kardeşi Olan	Bir Kardeşi Olan	-3.67147	1.37786	.133
	İki Kardeşi Olan	-3.13877	1.35789	.256
	Üç Kardeşi Olan	-4.70616	1.50747	.047*

Tablo 4'deki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan analizde, diğer gruplar arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, üç kardeşi olan ($\bar{X}=53.31$) ile dört ve üzeri kardeşi olanlar ($\bar{X}=48.60$) arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($p<0.05$). Gözlenen anlamlı fark üç kardeşi olanların lehinedir.

Tablo 5: Okul dışında lisanslı spor yapma durumlarına göre algılanan sosyal destek puan ortalamaları ve standart sapma değerleri

Lisanslı Spor	n	Aileden Algılanan		Arkadaşlardan Algılanan		Öğretmenlerden Algılanan		Toplam Algılanan Sosyal Destek	
		\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss
Yapmayan	236	51.68	8.25	33.90	6.19	37.78	9.15	123.36	17.22
Takım Sporları	106	52.44	7.28	34.66	4.63	39.62	8.72	126.73	15.74
Bireysel Sporlar	81	52.28	7.86	34.04	4.89	39.64	7.81	125.96	15.42

Okul dışında lisanslı spor yapan öğrencilerin tüm alt boyutlarda ve toplam algılanan sosyal destek puan ortalamalarının yapmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında aileden algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=52.44$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=34.66$) ve toplam algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=126.73$) en yüksek olan grup takım sporu yapanlar olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerden algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=39.64$) en yüksek olan grup ise bireysel spor yapanlar olarak belirlenmiştir.

Tablo 6: Okul dışında spor yapma durumlarına göre algılanan sosyal destek puanları ortalamalarının karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	Gruplar Arası	985.446	2	492.723	1.804	.166
	Grup İçi	114700.616	420	273.097		
	Toplam	115686.061	422			
Aileden Algılanan	Gruplar Arası	51.760	2	25.880	.410	.664
	Grup İçi	26526.155	420	63.158		
	Toplam	26577.915	422			
Arkadaşlardan Algılanan	Gruplar Arası	42.669	2	21.334	.680	.507
	Grup İçi	13169.421	420	31.356		
	Toplam	13212.090	422			
Öğretmenlerden Algılanan	Gruplar Arası	355.978	2	177.989	2.299	.102
	Grup İçi	32515.502	420	77.418		
	Toplam	32871.480	422			

Tablo 6'ya göre yapılan analiz sonucunda algılanan sosyal destek toplam puan ortalamasında ($F_{(2,420)}=1.80$, $p>0.05$) ve alt boyutların hiçbirinde ($F_{(2,420)}=0.41$, $p>0.05$, $F_{(2,420)}=0.68$, $p>0.05$, $F_{(2,420)}=2.30$, $p>0.05$) gruplar arası anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 7: Okulda takım sporları veya bireysel sporlara katılma durumuna göre algılanan sosyal destek puanları ortalamalarının karşılaştırılması ve standart sapmaları

	Okul Sporları	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	Takım	297	124.44	16.46	421	.495	.621
	Bireysel	126	125.32	16.85			
Aileden Algılanan	Takım	297	52.17	7.72	421	.739	.460
	Bireysel	126	51.55	8.45			
Arkadaşlardan Algılanan	Takım	297	34.08	5.75	421	.192	.848
	Bireysel	126	34.20	5.25			
Öğretmenlerden Algılanan	Takım	297	38.19	9.11	421	1.476	.141
	Bireysel	126	39.57	8.07			

Okul sporlarında takım sporları veya bireysel sporlarda mücadele etme durumlarına göre algılanan sosyal destek toplam puan ortalamaları ($t_{(421)}=0.50$) ve alt boyutlarında ($t_{(421)}=0.74$, $t_{(421)}=0.19$, $t_{(421)}=1.48$) anlamlı bir fark bulgulanmamıştır ($p>0.05$). Puan ortalamalarına bakıldığında toplam algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=125.32$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=34.20$) ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=39.57$) bireysel sporlarda mücadele edenler için daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının ($\bar{X}=52.17$) ise takım

sporları ile uğraşan öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat belirlenen puan ortalamalarındaki farkın oldukça küçük olduğunu belirtmekte fayda vardır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul sporlarına katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre algılanan sosyal destek düzeyleri incelendiğinde, tüm alt boyutlarda ve toplam algılanan sosyal destek puanlarında kadınların puan ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu, fakat sadece arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıktığı görülmüştür. Bu farklılaşmaya ülkemizde kadınların erkeklere göre daha duygusal ve sosyal iletişime açık bir ortamda yetişmelerinin yanısıra erkeklere göre daha erken ergenlik sürecine girmelerinin yarattığı bir farklılık olabilir. Kadınlar erkeklerden bir-iki yıl önce ergenliğe girer, büyüme ve cinsel olgunlaşmalarını bir-iki yıl erken tamamlarlar (Çoknaz, 2017, 371). Diğer yandan, bu çalışma konusuyla doğrudan olmasa da farklı konu başlıkları altında birçok çalışmada kadınların algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu bulgularına rastlanmıştır (Malecki, 1999, 473-483; Helsen 2000, 319-335; Kozaklı, 2006, 4 vb.). Ayrıca, bu araştırma bulgusunu destekleyen bir çalışma Newman (2007,441-460), tarafından yapılmış, araştırmada, liseye geçiş sürecinde depresif belirtiler ile sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiş, cinsiyete göre algılanan sosyal destek düzeylerinde kadınların arkadaşlarından algıladığı sosyal destek düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyete göre ergenlerin yalnızlık düzeyleri incelendiğinde ergenliğin ilk dönemlerinde kızlar ve genç yetişkinlik döneminde ise erkeklerin yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Jones, Freeman ve Goswick, 1981, 27-28; Wittenberg ve Reis, 1986, 121-130). Örneklemi lise öğrencilerinin oluşturduğu düşünüldüğünde bu tanımlama araştırmamızda ortaya çıkan anlamlı farkın nedeni olarak gösterilebilir.

Kardeş sayısının algılanan sosyal destek üzerine etkisi incelendiğinde tüm alt boyutlarda ve toplam algılanan sosyal destek puanlarının, üç kardeşi olanlar hariç kardeş sayısının artması ile algılanan destek düzeyinin düştüğü gözlemlenmiştir. Ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılık aileden algılanan sosyal destek düzeyinde sadece üç kardeşi olan ile dört ve üzeri kardeşi olan gruplar arasında, üç kardeşi olanların lehine, ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun nedenlerinin ise iki şekilde sıralanabileceği düşünülmüştür. İlk olarak hanedeki gelir düzeyinin daha fazla bireye bölünmesi birey başına düşen ve sosyal gelişimlerine hizmet eden, sinema, tiyatro, kurs gibi etkinliklere katılımlarını düşürebilir. Nitekim sosyal desteğin sadece manevi boyutu değil, maddi boyutunun da olduğu bilinmektedir (Budak, 1999, 3). Ayrıca araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan bazıları (Bana, aile gelirimize göre yeterince harçlık verir; Gerekliğinde harçlığını benimle paylaşır... vb.) algılanan sosyal desteğin maddi boyutunu ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. İkinci neden olarak ise kardeş sayısının artması ile öğrencilerin duyuşsal doyuma ulaşmaları için aileden gelen sosyal desteğin azalma olasılığı gösterilebilir. Her iki sorun da paydaşların artmasıyla ortaya çıkan sosyal destek sorunları olarak gösterilebilir. Diğer yandan, Elbir (2000, 108-109), tarafından yapılan çalışmada 704 lise birinci sınıf öğrencisinin algılanan sosyal destek düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışmaya göre ailelerin aylık gelirlerinin yetmemesi ve kardeş sayısının artması, algılanan sosyal destek düzeyini olumsuz yönde anlamlı bir şekilde etkileyen değişkenler olarak belirlenmiştir.

“Ortaöğretim kurumlarında okul sporlarına katılan öğrencilerin okul dışında lisanslı spor yapma durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeylerinde fark var mıdır?” sorusuna cevap arandığında en düşük algılanan sosyal destek puan ortalaması lisanslı spor yapmayanlarda iken takım sporları ile uğraşanların algılanan sosyal destek düzeyi puan ortalamaları bireysel sporlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Cengiz ve İnce (2013, 135-147) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn desteğinin yüksek olması ile okul sonrası etkinliklere katılımın arttığı tespit edilmiştir. Fakat araştırmamızda aileden algılanan sosyal destek puanları yüksek olmasına rağmen, takım sporları veya bireysel sporlarla ilgilenme durumuna göre yapılan analiz sonucunda anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Son olarak algılanan sosyal destek düzeyleri, okul sporlarında bireysel ya da takım sporları yapma durumlarına göre incelenmiş ve algılanan sosyal destek puan ortalamaları birbirine çok yakın olarak rapor edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında okul sporlarında bireysel sporlarla uğraşanların algılanan sosyal destek puan ortalamalarının takım sporu yapanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında sadece aileden algılanan sosyal destek düzeylerinde takım sporlarında faaliyet gösteren öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak gruplar arasında anlamlı farka rastlanmamıştır ($p>0.05$). Hangi tür branşa katılırlarsa katılınsınlar, antrenman ortamları, okul arkadaşlık ortamları ve eğitmenleri aynı olduğundan dolayı öğrencilerin algılanan sosyal destek puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu düşünülebilir. Takım sporu ya da bireysel spora katılma durumuna göre değil, okul sporlarına katılıp katılmama durumuna göre farklılaşmanın daha muhtemel olacağı düşünülebilir. Diğer yandan, Graham ve arkadaşları (2011, 8-34), ergenlerde çevresel kaynakların, sosyal destek ve okul sporlarına

katılıma etkisini incelemişlerdir. Sonuç olarak çevredeki fiziksel aktivite olanaklarının artması ile okul sporlarına katılım ve sosyal desteğin arttığı görülmüştür. Ayrıca okul sporlarına katılım ile sosyal destek arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Öte yandan algılanan sosyal desteğin sosyal bir beceri olduğu düşünülmektedir (Aydın, 1997, 181-188). Bu bağlamda, araştırma bulgularını destekleyen bir diğer çalışma da Yıldırım ve Özcan (2011, 111-135) tarafından yapılmıştır. Araştırmada takım sporları, bireysel spor ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmış ve gruplar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, İ. Emre (2014). *Spor Genel Müdürlüğü'nün Yürüttüğü Okul Sporları Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Bolu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Aydın, Betül (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barrera, Manuel (1986). Distinctions Between Support Concepts, Measures and Models. *American Journal of Community Psychology*, S. 14, s. 413-446.
- Budak, Budak (1999). *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Büyüköztürk, Şener (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cengiz, Cevdet (2013). Farklı Okul Ortamlarındaki Çocukların Okul Sonrası Fiziksel Aktivitelerde Algıladıkları Öz-Yeterlikleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, S. 21, s. 135-147.
- Cheng, L. Alexandra (2014). Physical Activity in Adolescents: Analysis of Social Influence of Parents and Friends. *Jornal de Pediatria (Versão em Português)*, S. 90, s. 35-41.
- Cohen, Sheldon (1985). Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, S. 98, s. 310-357.
- Cohen, Sheldon (1985). Issues in the Study and Application of Social Support. *Social Support and Health*, S. 3, s. 3-22
- Çoknaz, Hakkı (2017). *Psikomotor Gelişim, Doğum Öncesinden Ölümüne Kadar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demirtaş, A. Sibel (2007). *İlköğretim VIII. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Elbir, Nilgün (2000). *Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ersun, Ayşe (2012). *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde İnternet Kullanımı ile Sosyal Destek Sistemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, S.20, s. 86-92.
- Graham, J. Dan (2011). Environmental Resources Moderate the Relationship Between Social Support and School Sports Participation Among Adolescents: A Crosssectional Analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, S. 8, s. 8-34
- Helsen, Marianne (2000). Social Support From Parents and Friends and Emotional Problems in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, S. 29, s. 319-335.
- Jones, H. Warren (1981). The Persistence Of Loneliness: Self And Other Determinants. *Journal of Personality*, S. 49, s. 27-28.
- Kahriman, İlknur (2002). Adölesanlarda Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S. 2, s. 13-24.
- Kozaklı, Hatice (2006). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Malecki C. Kerres, (1999). Adolescents' Ratings Of Perceived Social Support And Its Importance: Validation of the Student Social Support Scale. *Psychol Schools*, S. 36, s. 473-483.
- Mayer, D. John (1997). *What is Emotional Intelligence? Emotional Development and Emotional Intelligence*. New York: Basic Books.
- Morris, Leesa (2003). Sport, Physical Activity and Antisocial Behavior in Youth. *Canberra, Australian Institute of Criminology*, S.249 s. 1-6
- Newman, M. Barbara. (2007). The Relationship of Social Support to Depressive Symptoms During the Transition to High School. *Adolescence*, S. 42, s. 441-460.
- National Federation Of State High School Association (2002). *The Case For High School Activities*. Retrieved April 21, 2018, from <http://www.nths.org/case.htm>.
- Önalgil, Serpil (2012). *55 Yaş ve Üzeri Bireylerde Fiziksel Aktivitenin, Algılanan Sosyal Destek ve İyi Olma Durumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Procidano, Marry (1983). Measures of Perceived Social Support From Friends and From Family: Tree Validation Studies. *American Journal of Community Psychology*, S. 11, s. 1-24
- Sarason, R. Barbara (1990). *Social Support: The Sense Of And The Role Of Relationships. Social Support: An Interactional View*. New York: Wiley.
- Sever, Gökcan (2015). *Lise Öğrencilerinin Madde Kullanma Eğilimlerinin Algılanan Sosyal Destek ve Riskli Davranışlarla İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Sorias, E. Oya (1988). Sosyal Destek Kavramı. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, S. 27, s. 353-357.
- Steese, Stephanie (2006). Understanding Girls' Circle As An Intervention On Perceived Social Support, Body Image, Self-Efficacy, Locus Of Control And Self Esteem. *Adolescence*, S. 41 s. 55-74.
- Stephoe, Andrew (1996). Sports Participation And Emotional Well-Being In Adolescents. *Lancet*, S. 347, s. 1789-1792.
- Tammelin, H. Tuija (2003). Adolescent Participation in Sports and Adult Physical Activity. *American Journal of Preventive Medicine*, S. 24, s. 22-28.
- Ünüvar, Ayşe (2003). *Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Wittenberg, T. Mitchell (1986). Loneliness, Social Skills, And Social Perception. *Personality and Social Psychology Bulletin*, S. 12, s. 121-130.
- Yıldırım, İbrahim (2004). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 27, s. 241-250.
- Yıldırım, Süleyman (2011). Lisanslı Olarak Takım Spor ve Bireysel Spor Yapan ile Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2, s. 111-135.
- Yıldız, Mevlüt (2015). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Bedensel/Kinestetik Zekâ, Duyusal Zekâ ve Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.